

אמר ר"ש בן [לקיש] [פזי] מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר (שמות יט) "משה ידבר והאלהים יענו בקול" [שאיין ת"ל "בקול"] מה ת"ל "בקול", בקולו של משה. תניא נמי הכי אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, ואם אי אפשר למתרגם להגביה קולו (עם) [כנגד] הקורא ימעך הקורא קולו ויקרא.

עין איה

ששתיהן יקרות מאד, הם הקורא והמתרגם. פעולת הקורא על העם הבלתי יודע ומבין בלא תרגום, להפעיל עליהם קדושת סגולת התורה, ופעולת התרגום לרשם עליהם נחיצות ידיעת התורה כ"א כפי מעלתו. והנה הנטי' לאחד הקצוות לבכר יסוד אחד מאלה על חבירו הוא דבר גורם תקלות, והדרך המביא אל ההצלחה האמיתית היא ההכרה להחשיב שתי הסגולות בשקל אחד, באופן שלא יזוז אחד מחבירו. דהנה אם יטה לבכו רק לתועלת הידיעה ותקטן בעיניו סגולת התורה, הלא אז יהי' כאותן שלא ברכו בתורה תחילה, שעליהם אמרו חז"ל⁶ שאכדה הארץ. כי הדימוי את ידיעת תורת ד' לכל ידיעה וחכמה אנושית הוא הגורם הקרוב לכבות חלילה נרה של תורה ולסמות העינים מהשקיף אל זוהר קדושתה. אמנם אם יטה האדם רק אל תכלית הקדושה מצד סגולתה, וירף לבכו מעבוד עבודת התורה בשום שכל ועומק הגיון בכל חלקי, בהלכה ואגדה בלשון וסגנון בדקדוקה וכל סעיפי, הנה גם סגולתה מעט תעלה בידו, כי סגולת תוה"ק תוסיף תת כחה רק כפי ערך רב העבודה בידיעתה. ע"כ המתרגם, שיסוד תיקון התרגום הוא מפאת הידיעה, לא יגביה קולו יותר מן הקורא, לבלי להעדיף כח הידיעה על הסגולה, לבלי להשוות ידיעת תורת ד' לאיזו ידיעה של חכמת חול. וכמו כן הקורא מוכן שלא יגביה קולו יותר מהמתרגם שלא לבטל ג"כ ערך הידיעה לגבי הסגולה, שלא יזיק חלילה ציור אהבת התורה מצד סגולתה מלהגדיל תורה ולהאדירה. ורבותא גדולה היא זו שאם א"א למתרגם להגביה קולו נגד הקורא ימעך הקורא קולו ויקרא, שלפעמים ניתן רשות בתור "עת לעשות לד'"⁷, שאם יכבידו על הדור להגות רק מצד סגולת התורה כפי ארחות מוסרה⁸, יתרחקו מן התורה מפני שהמה

ד. א"ר שמעון בן פזי, מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר "משה ידבר והאלהים יענו בקול". מה ת"ל "בקול", בקולו של משה. תנ"ה אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, ואם א"א למתרגם להגביה קולו עם הקורא ימעך הקורא את קולו ויקרא. נראין הדברים מסיום לשון הברייתא, שהשיווי של המתרגם עם הקורא הוא העיקר, וכשם שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא ה"נ אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, דכן נראית כונת הדברים של "ואם א"א למתרגם להגביה קולו עם הקורא", דהיינו שהוא מנמיך קולו מהקורא ונמצא קולו של קורא גבוה יותר, ע"כ ימעך הקורא קולו, היינו נימכו. מיהו התחילו ביסוד הדבר שלא יגביה המתרגם קולו מהקורא כנראה שבזה יצוק דבר יותר עקרי או יותר מוכרח להזהר, מהצד השני, המוכן ג"כ יותר בפשיטות. הערת הדבר, נראה באשר תכלית תורת ד' התמימה¹ ותועלתה בישראל תצא משתי אלה: מיסוד הסגולה והקדושה שיש בתורת ד' שתרום את כל נפש הנהנית לאורה להיות קרובה אל הקדושה והמאור האלקי, לא לבד לפי עצם הידיעה הנקנית, כ"א בסגולת הדר קדושתה תקנה לבב² הדבקים וההוגים בה לרומם אותם במעלה עליונה, כסגולת העוסק בתורה לשמה שמגדלתו ומרוממתו על כל המעשים³, שהוא בעוצם קדושתה. והגדולה והרוממות הזאת הבאה מקדושת סגולת אלהיותה של תוה"ק מצד שהיא תורת ד' ודבר פיו, תקנה כל נפש לפי ערכה בעסק תורתנו הק'⁴. והתועלת השני' באה מצד הידיעה, שידיעת התורה תלמד לאדם, ליחיד ולציבור, נתיב יושר ללכת בדרך חיי עולם וחיים טובים ומאשרים ג"כ בעוה"ז. ונגד⁵ אלה ב' הסגולות

ד. 1. עפ"י תהילים יט, ת. 2. עפ"י משלי טו, לב. 3. אבות פ"ו, מ"א. ועיין ביאורי הראי"ה לפרקי אבות, שם, עמ' תקב-הקט. 4. עיין עולת ראייה, ח"א, עמ' נט. 5. אולי צ"ל: כנגד. 6. נדרים פא, א. ועיין בר"ן שם בשם ר' יונה. 7. תהילים קיט, קכו. 8. מלה זו מסופקת בכת"י ק.

[דף מו ע"א] רבי זירא חלש על לגביה רבי אבהו, קביל עליה אי מיתפח קטינא
 חריך שקי עבידנא יומא טבא לרבנן. איתפח, עביד סעודתא לכולהו רבנן.
 קטינא חריך שקי. כן
 היו קורין לרבי זירא
 נוטעמא מפרש צנ"מ
 בהשוכר את הפועלים (דף פה.):

עין איה

הלא יחרב וייבש, כי אין הכלל כ"א קיבוץ פרטים
 כרב יתרון. ומה מכוון הוא הדין במצות צריכות
 כונה, שלמדונו הפוסקים¹⁶ ז"ל דמצות דרבנן אין
 צריכות כונה ודאורייתא צריכות כונה. כי יסוד חיוב
 שמירת דברי סופרים בנוי בעקרו על שלימות
 הכללי[ת], הנמשכת בהנהגה מיוסדת ע"פ גדולי העם
 וחכמי התורה האמיתיים, עיני ישראל¹⁷. ע"כ זקן
 ממרא קיי"ל¹⁸ דאין מוחלין לו גם אם רצו ב"ד, כדי
 שלא תרבה מחלוקת בישראל, ע"כ הדבר נמשך אחר
 עקרו, שיסודו המעשה שהוא הניכר ברב עם. אמנם
 חיובי התורה המה כוללים אושר הכללי עם הפרטי.
 ע"כ אף שמצד ההשלמה הכללית עשה מצוה עכ"פ
 במעשהו, אבל לא השלים עדנה נפשו הפרטית כיון
 שלבו ריק מכוונה נכונה. ומכוונים דברי הכתוב¹⁹ "יען
 כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק
 ממני [...] לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא
 ופלא ואבדה חכמת חכמיו וגו'", בהיותם סמוכים על
 המוסד הכללי לא יחושו להשלמה הפרטית לכיון
 לבבם לעבודת ד', אמר²⁰ אמנם מוסד²¹ הכללי ג"כ
 תלוי הוא בהשלמה הפרטית, וכי ידל מעינו הפרטי גם
 הכללי לא יהי ולא ימצא. ע"כ כדי להורות ע"ז יהי
 העונש אבדת חכמת החכמים, שזה הוא מעוז הכלל
 ויסודו, וברכות ההשלמה הפרטית יהיו המצויינים
 ברוכים ברב מעלה של חכמה ודעת האלהים, ע"כ
 יוכלו להגדיל אושר הכלל בפאר ומעלה רוממה.

ה. ר"ז חלש, על לגבי ר"א, קביל עליי אי
 מתפח קטינ חריך שקי עבידנא יומא טבא לרבנן,
 איתפח, עביד סעודתא לכולהו רבנן. מדתו של ר"ז
 היתה הענוה בתכליתה¹, ע"כ החזיק עצמו כאילו
 הוא רחוק מהשלימות הראוי בעבודת ד' ובמדות
 טהורות, וע"כ בחר לו לעצמו דרך הסיגוף כדמסופר
 בפ' הפועלים² עליו ז"ל. והי' הרמוז מה דחריך שקי,

רחוקים מדעת אלקים לפי האמת. אז נאמר "הלואי
 אותי עזבו ותורתי שמרו"⁹, ו"לעולם ילמד אדם אפי'
 שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה"¹⁰,
 והמאור שבה יחזירם למוטב¹¹, וסופו שיתבונן ג"כ
 על הוד קדושת סגולת תוה"ק. אבל דבר גדול דברו,
 שחובה למעך קול הקורא ובל"ל¹² להכביד ערך ידיעת
 הסגולה אם אינם יכולים לקבל, כדי שלא תתבטל
 הידיעה. כי יסוד קיומה של תורה תלוי עכ"פ
 בידיעה, למען דעת מה יעשה ישראל בפועל. ויסוד
 הדבר שהסגולה והידיעה נושאים¹³ תמיד בד בבד¹⁴,
 וכן הי' במתן תורה, דבר ד' הוא נגד הסגולה
 הפנימית, וקולו של משה על ידו באה לנו הידיעה,
 וכפי כח ההשתדלות של הידיעה כן נשפעת קדושת
 הסגולה, והאלהים יעננו בקולו של משה. והוא
 לימוד לדורות, שכפי ערך ההשתדלות בעומק הידיעה
 יהי נשפע ג"כ להועיל יתרון הקדושה וסגולתה,
 לרומם העוסקים בה, כדבר שנאמר¹⁵ "סלסלה
 ותרוממך, תכבדך כי תחבקנה".

ושרשי אלה הדברים שבין הסגולה והידיעה
 תלויים ביתרון שבין הכונה השלימה אל המעשה.
 והדבר נוגע בין מוסד (השלמה הפרטי) [ההשלמה
 הפרטית] להשלמה הלאומית. כי ההשלמה הפרטית
 תעלה ביתרון הכונה, וגעגועי נפש האדם השלם
 לאהבת יוצרו ית' הם דרכי השלימות הפרטית,
 וההוספה בכל המגיע לבא לזה הוא יתרון גדול.
 אמנם ההשלמה הלאומית תבנה ותכונן ביותר בחיזוק
 המעשים ודיוקם. ובאשר צריך לעולם לחזק אמץ ב'
 הענינים, כי בשקע האדם עצמו רק בענינו הפרטי,
 יקטן ערכו ולא תבא ממנו התכלית המעולה שבאה
 רק מכלל הציבור. ובהיות האדם משקיף רק על יסוד
 הציבור לא יוכל להרגיש את תוכן פעולותיו והנהגתו
 המוסרית הפרטית עד כמה יקרה ונכבדה היא.
 ובאמת בשפל ערך השלימות הפרטית גם אוצר הכלל

9. ירושלמי, חגיגה פ"א, ה"ז. איכ"ר, פתיחתא ב. 10. ירושלמי שם. 11. שם. 12. אולי צ"ל: לבלי. 13. בכת"ק
 נראה יותר: משאתם. ועיין בראשית מג, לד. 14. פירוש: חלק כחלק, מנות שוות. שמות ל, לד. 15. משלי ד, ה.
 16. אור"ח סי' ס, מג"א ס"ק ג. 17. ב"ב ד, א. 18. סנהדרין פח, ב. 19. ישעיה כט, יגיד. 20. פירוש: ישעיה
 21. ישעיה כח, טז. ה. 1. עיין שו"ת חוות יאיר, סי' קנב (מובא בחלקו בסוף הספר חפץ חיים). 2. ב"מ פה, א.